

ВОЛОДИМИР МОРЕНЕЦЬ

ΟΚΣΙΜΟΡΟΝ

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧІ СТАТТІ,
ДОСЛІДЖЕННЯ, ЕСЕЇ

*Видання друге,
виправлене і доповнене*

Видавець Олександр Савчук
Харків–Київ • 2026

Рецензенти:

Леся Мар'янівна Демська-Будзуляк, доктор філологічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри теорії та історії держави і права Навчально-наукового Інституту Національної академії Служби безпеки України

Оксана Володимирівна Пашко, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри літературознавства імені Володимира Моренця Національного університету «Києво-Могилянська академія»

Упорядниця: Наталія Пелешенко

*Ухвалено Вченою радою факультету гуманітарних наук НаУКМА
(протокол №14 від 27.06.2025 р.)*

Моренець Володимир

М 79 Оксиморон : літературознавчі статті, дослідження, есеї / упоряд., авт. передм. Н. Пелешенко, авт. післямови Т. Пастух. 2-ге вид., випр., допов. Харків ; Київ : Видавець Олександр Савчук, 2026. 840 с.

ISBN 978-617-8157-12-8

До цього видання ввійшли літературознавчі дослідження, критичні студії та есеї 1990—2019 років знаного літературознавця і критика Володимира Моренця. Їхнім об'єктом є переважно українська поезія XX — початку XXI століть, її стильова специфіка і жанрова різноманітність, віршознавчі проблеми та сукупність філософсько-естетичних і гуманістичних питань. Також праця містить роздуми автора, часом дуже пристрасні, з приводу актуальних проблем нашої історії та сьогодення, як то: література та ідеологія; література та національно-культурна ідентичність; заангажованість мистецтва тощо.

Ерудиція, широта мислення, спосіб розгортання думки, емоційність автора не залишать байдужим читача цієї книжки.

УДК 821.161.2'06-1.09

ISBN 978-617-8157-12-8

© Володимир Моренець, 1990—2019
© Наталія Пелешенко, упорядкування, 2026
© Тарас Пастух, післямова, 2026
© Видавець Олександр Савчук, 2026

ЗМІСТ

Від автора (для читачів першого видання «Оксиморона») 11

Від упорядниці другого видання..... 16

РОЗДІЛ І. ЛЮДИ І ЯВИЩА

Український літературний канон: міфи і реальність 25

Сучасна українська лірика: модель жанру 41

Теза про Миколу Вороного 59

Володимир Сосюра..... 65

Празька поетична школа 101

Нью-Йоркська Група:

інтродукція до нових полемік на давні теми 119

Монолог без реверансів

(Юрій Тарнавський. У ра на. Поема) 140

Барокова надія (Штрихи до портрета Богдана Бойчука

після прочитання його першої в Україні книги) 145

Clean water revive

(Про «друге народження» Андрія Малишка) 151

До питання модерності лірики Василя Стуса

(Художньо-філософські аспекти індивідуального стилю)..... 167

Дві ноти про Миколу Вінграновського..... 189

І. Нота до дієз: «Ідеальний» вихід із соцреалізму 189

ІІ. Нота сі бемоль: енциклопедична 205

Істина — в дорозі (Леонід Талалай)..... 209

Диптих про Тараса Федюка 227

І. До єдиної теорії поля 227

ІІ. Приватна гравітація Тараса Федюка..... 236

У свободі (Київська школа поетів) 251

Слово, що випало з мовчання філософів

(Київська школа поетів. Михайло Григорів) 260

Хранитель променів і ожини (Київська школа поетів. Микола Воробйов)	294
Прощання з ідеологічною «вічністю» (погляд на українську у поезію 1980–90-х років)	300
Віктор Неборак	308
Що робити Сізіфу?	313
Мова у частинах: займенник	323
Поетичний авангард: його природа й сучасні вияви	332

РОЗДІЛ II. ПРОБЛЕМИ

Народництво—позитивізм—модернізм	383
Навколо питання про «модерністський іронічний дискурс»	390
Без Тичини	407
Tertium non datur	440
Література та ідеологія (передмова до колективної монографії «Література та ідеологія», 2017)	465
Ефект високої башти	473

РОЗДІЛ III. СТИЛЬОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

Стильові напрями української поезії (друга половина XX ст.: спроба типізації)	517
1. Соцреалізм	519
2. Неоромантизм	536
3. Рустикальна лірика	554
4. Естетизм	567
5. Інтелектуалізм	583
6. Міфологізм	596
7. Сюрреалізм	609

РОЗДІЛ IV. ІМПРЕСІЇ

Голос у пустелі. Доповідь на Круглому столі НаУКМА, присвяченому пам'яті Джеймса Мейса	625
Лукаш здалека і зблизька	632
Микола Самійленко	637

Архітектура світла (Ліда Палій. Жінка у вікні. Івано-Франківськ: Лілея НВ, 2001)	641
Слово про Івана Фізера	649
Культура какби	655
Герої хижих часів («Небом, лісом, водою» Сергія Оксеника)	659
Ворожіння на сонячних променях (пам'яті Сергія Іванюка)	663

РОЗДІЛ V. ІНТЕРВ'Ю

Володимир Моренець: «Я прожив життя між Богом даних поетів...». Розмова з Володимиром Панченком і Тарасом Пастухом напередодні ювілею (квітень 2013 р.)	683
Володимир Моренець: «Вінграновський залишився цілісним». Розмова Володимира Моренця зі Світлоною Богдан (3 червня 2016 р.)	695

Тарас Пастух

ВІДКРИВАТИ НОВІ СМИСЛИ. МОДЕРНЕ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО ВОЛОДИМИРА МОРЕНЦЯ	709
--	-----

Про автора	828
------------------	-----

ПРИМІТКИ	832
----------------	-----